

Rapport 2024:4

Analys av arbetslöshetskassornas kontrollarbete

IAF:s tillsyn

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) ansvarar för tillsynen över arbetslöshetsförsäkringen. Vi utövar tillsyn över arbetslöshetskassorna och gör uppföljning av arbetslöshetsförsäkringen. Vi granskar Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden som har samband med arbetslöshetsförsäkringen och av ärenden om återkallande av anvisning till arbetsmarknadspolitiska program, samt av Arbetsförmedlingens utbetalningar av statsbidrag till arbetslöshetskassorna. Vidare granskar vi Arbetsförmedlingens handläggning av ärenden om varning och avstängning från aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen och etableringsersättningen och Försäkringskassans handläggning av ärenden om avstängning från sådan ersättning. Vi följer utvecklingen inom våra tillsynsområden och tar de initiativ till åtgärder som uppföljningen ger anledning till.

Vi verkar för att Arbetsförmedlingen, arbetslöshetskassorna och Försäkringskassan tillämpar bestämmelserna i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor samt i tillhörande förordningar och föreskrifter likformigt och rättvist. Vi verkar även för att säkerställa att arbetslöshetsersättning betalas ut endast till de personer som är berättigade till det. Det gör vi bland annat genom att påtala de brister vi finner till de aktörer vi granskar, och Arbetsförmedlingen ska till regeringen och IAF redovisa vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas för att avhjälpa bristerna. När det gäller arbetslöshetskassorna får vi dessutom meddela erinringar och förelägga en arbetslöshetskassa att vidta åtgärder.

Vi för statens talan i domstol och utfärdar föreskrifter inom arbetslöshetsförsäkringens område. Vi bidrar även till att förtydliga regelverket genom yttranden till bland annat Högsta förvaltningsdomstolen.

Förord

IAF har i regleringsbrevet för 2023 fått i uppdrag att analysera åtgärder och resultaten av de åtgärder som arbetslöshetskassorna har vidtagit för att motverka felaktiga utbetalningar under åren 2022 och 2023. IAF ska vidare analysera hur arbetslöshetskassorna sammantaget har använt bidragen för att stärka kontrollarbetet till och med år 2023. I denna rapport redogör vi för resultatet av granskningen.

Företrädare för samtliga arbetslöshetskassor och Sveriges a-kassor har fått möjlighet att faktagranska rapporten.

Granskningen har genomförts av Elisabeth Frid, Camilla Pettersson, Anna Berg och Aime Eriksson. Rapporten föredrogs av Elisabeth Frid. Vid den slutliga beredningen av ärendet deltog enhetscheferna Cathrine Carlberg och Michaela Glod. Generaldirektören vid IAF har fattat beslut i ärendet.

Katrineholm den 21 mars 2024

Mathias Wahlsten
Generaldirektör

Elisabeth Frid
Utredare

Sammanfattning

I regleringsbrevet för 2023 har IAF fått i uppdrag att analysera åtgärder och resultaten av de åtgärder som arbetslöshetskassorna har genomfört för att motverka felaktiga utbetalningar under 2022 och 2023. IAF ska även analysera hur arbetslöshetskassorna sammantaget har använt bidragen för att stärka kontrollarbetet till och med 2023. Under 2022 och 2023 har arbetslöshetskassorna fokuserat på att utveckla och utöka kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationer från Skatteverket vid sidan av de ordinarie kontroller som görs i handläggningen.

IAF bedömer att arbetslöshetskassornas åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar har bidragit till det övergripande riksdagsbundna målet om att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar minska och fel motverkas.

Arbetslöshetskassorna arbetar på flera sätt för att motverka felaktiga utbetalningar

IAF:s sammantagna bedömning är att de löpande åtgärder som arbetslöshetskassorna genomför resulterar i att de upptäcker fler felaktiga utbetalningar. Åtgärderna förebygger även att ersättning betalas ut felaktigt.

Flera arbetslöshetskassor har arbetat med att utveckla automatiserade funktioner i handläggningssystemet Våra Sidor, i syfte att effektivisera handläggningen och kontrollera ärendevolymer. Automatiseringarna har också till viss del kunnat användas i kontrollarbetet.

Många arbetslöshetskassor har arbetat med att utveckla och förbättra information till medlemmar och ersättningstagare för att förebygga felaktiga utbetalningar.

Arbetslöshetskassorna har framför allt satsat på att bygga ut kontroller mot arbetsgivardeklarationer

Den enskilt största satsningen som arbetslöshetskassorna har gjort under perioden som de har fått bidrag för, är att utveckla kontrollen av inkomster mot arbetsgivardeklarationer från Skatteverket. Statistiken visar att beloppet som arbetslöshetskassorna återkräver har ökat över tid sedan 2015. Det kan finnas ett samband mellan införandet av kontrollerna mot arbetsgivardeklarationerna och de ökade återkraven. Även statistiken för fränkännanden och uteslutningar visar på samma trend. IAF bedömer att det kan indikera att kontrollerna har gett effekt.

Bidragen har haft effekt på arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar

IAF bedömer att bidragen sammantaget har haft effekt på arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar, framförallt genom att det har satt fokus på kontrollarbetet. Men bidragen hade kunnat användas mer effektivt om arbetslöshetskassorna hade haft möjlighet att i förväg planera vad de bäst skulle användas till. Förutsägbarheten hade behövt ökas när det gäller bidragens belopp och tidpunkter för utbetalningarna. Bidragen har även varit begränsade i förhållande till arbetslöshetskassornas administrativa kostnader, vilket har påverkat vilka satsningar de har kunnat genomföra.

Möjligheten att följa upp resultatet av kontrollerna kan utvecklas

IAF anser att det påbörjade arbetet med utvecklad återkravsstatistik är positivt och ett viktigt verktyg för att kunna följa upp och utveckla kontrollarbetet. Men för att kunna följa upp kontrollernas effektivitet och resultat behövs ytterligare utveckling för att kontroller ska kunna riktas mot områden där det finns stora risker för felaktiga utbetalningar.

Informationsutbytet med andra aktörer kan förbättras

Det finns ett existerande informationsutbyte mellan myndigheter och arbetslöshetskassorna. IAF konstaterar att det finns ett behov av en översyn av processerna för informationsutbyte för att identifiera vilka utvecklingsbehov som finns. Vi bedömer även att ett automatiserat informationsutbyte skulle underlätta arbetet med att förhindra felaktiga utbetalningar.

Utökade möjligheter att hålla inne arbetslöshetsersättning skulle ge effektivare kontroller

Det kan vara svårt att avgöra det långsiktiga behovet av att hålla inne arbetslöshetsersättning, men det är ändå rimligt att anta att många ersättningstagare fortfarande kommer att omfattas av det nuvarande regelverket under en längre tid. IAF bedömer därför att arbetslöshetskassornas kontroller under pågående ersättningsperiod skulle kunna bli effektivare om de hade möjlighet att hålla inne arbetslöshetsersättning för de som omfattas av det nuvarande regelverket, i de fall den sökande inte lämnar in efterfrågade intyg.

Innehåll

1	Inledning	8
1.1	Syfte och metod	9
2	Genomförda åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar	10
2.1	Gemensamma insatser för att motverka felaktiga utbetalningar	11
2.1.1	Arbetslöshetskassorna har utvecklat kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationer	12
2.1.2	Sveriges a-kassor har utvecklat återkravsstatistik.....	13
2.2	Arbetslöshetskassornas specifika insatser för att motverka felaktiga utbetalningar	14
2.2.1	Arbetslöshetskassorna använder automatiserade funktioner i handläggningssystemet.....	14
2.2.2	Kontroller av ärenden och stickprov i handläggningen.....	15
2.2.3	Informationsinsatser till sökande	15
2.2.4	Arbetslöshetskassorna genomför interna utbildningar	16
3	Regeringen har betalat ut bidrag för att stärka arbetslöshetskassornas kontrollarbete	17
3.1	Bidragen har använts till olika åtgärder för att stärka kontrollarbetet	19
3.2	De flesta arbetslöshetskassorna bedömer att bidragen har haft effekt på kontrollarbetet	21
3.2.1	Arbetslöshetskassorna bedömer att kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationer är effektiva	22
3.2.2	Arbetslöshetskassorna bedömer att det är viktigt att arbeta med förebyggande åtgärder	23
3.2.3	Flera av arbetslöshetskassorna planerar ytterligare åtgärder	23
3.2.4	Arbetslöshetskassorna bedömer att åtgärderna har inneburit att antalet upptäckta fel har ökat	24
4	Arbetslöshetskassornas förslag till ytterligare åtgärder	27
4.1	Arbetslöshetskassorna efterlyser sekretessbrytande bestämmelser och bättre informationsflöden.....	27
4.2	Behov av utökad information när en sökande byter arbetslöshetskassa.....	28
4.3	Behov av att kunna hålla inne ersättning om information uteblir	29
5	Kommande förändringar som kan påverka arbetslöshetskassornas kontrollarbete	30
5.1	En ny utbetalningsmyndighet	30
5.2	En ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster	30
6	Slutsatser och bedömningar	32
6.1	Arbetslöshetskassorna arbetar på flera sätt för att motverka felaktiga utbetalningar	32

6.2	Arbetslöshetskassorna har framför allt satsat på att bygga ut kontroller mot arbetsgivardeklarationer.....	33
6.3	Bidragen har haft effekt på arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar .	33
6.4	Möjligheten att följa upp resultatet av kontrollerna kan utvecklas	34
6.5	Informationsutbytet med andra aktörer kan förbättras	34
6.6	Utökade möjligheter att hålla inne arbetslöshetsersättning skulle ge effektivare kontroller.....	35
	Källor.....	36

1 Inledning

Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) arbetar löpande med att förebygga felaktiga utbetalningar enligt förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. Vi genomför omfattningsstudier av arbetslöshetsersättningen och deltar i olika samverkansforum tillsammans med andra myndigheter.

Regeringen beslutade att arbetslöshetskassorna skulle tilldelas 10 miljoner kronor per år under budgetåren 2021, 2022 och 2023 för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen. IAF fick i uppdrag av regeringen att lämna in beräkningar och förslag på hur bidragen skulle fördelas mellan arbetslöshetskassorna.¹

I regleringsbrevet för 2023 har IAF fått i uppdrag att analysera åtgärder och resultaten av de åtgärder som arbetslöshetskassorna har genomfört för att motverka felaktiga utbetalningar under 2022 och 2023. I uppdraget ingår också att analysera hur arbetslöshetskassorna sammantaget har använt bidragen för att stärka kontrollarbetet till och med 2023. Uppdraget ska rapporteras till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 29 mars 2024.

¹ IAF 2021:6, *Fördelning av bidrag för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen.*

IAF 2022:1, *Fördelning av bidrag för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen 2022.*

IAF 2023:1, *Fördelning av bidrag för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen.*

1.1 Syfte och metod

Syftet med granskningen är att analysera åtgärder och resultaten av de åtgärder som arbetslöshetskassorna genomfört för att motverka felaktiga utbetalningar under 2022 och 2023.

Syftet är också att analysera hur arbetslöshetskassorna sammantaget har använt bidragen för att stärka kontrollarbetet till och med 2023. Granskningen har utgått från följande frågor:

- Vilka åtgärder har arbetslöshetskassorna genomfört för att motverka felaktiga utbetalningar under 2022 och 2023?
- Vilket resultat har åtgärderna gett?
- Hur användes bidragen för att stärka kontrollarbetet till och med 2023 och vilken effekt har bidragen haft?

Den här granskningen baseras på intervjuer med samtliga arbetslöshetskassor och Sveriges a-kassor². Granskningen baseras även på en enkät som har besvarats av alla arbetslöshetskassor. För att få en helhetsbild av arbetslöshetskassornas arbete med att motverka felaktiga utbetalningar innefattar granskningen även avrapporteringen för 2022.³

² Sveriges a-kassor är arbetslöshetskassornas service- och intresseorganisation.

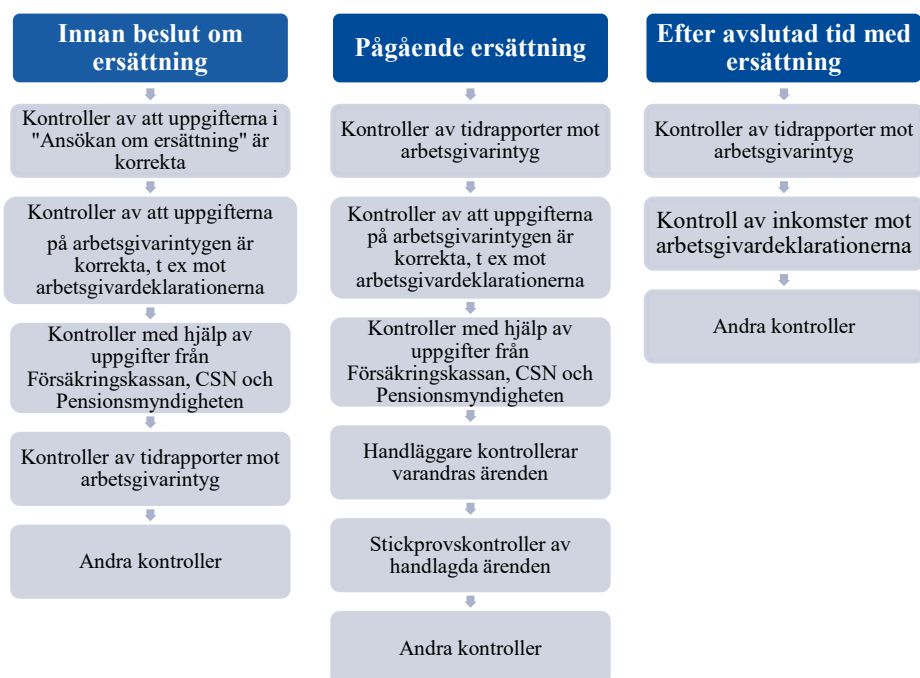
³ IAF 2022:11, *Analys av arbetslöshetskassornas kontrollarbete*.

2 Genomförda åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar

Under 2022 och 2023 har arbetslöshetskassorna fokuserat på att utveckla kontroller mot arbetsgivardeklarationer vid sidan av de ordinarie kontroller som görs i handläggningen. Arbetslöshetskassorna har även investerat i och utvecklat automatiserade funktioner i handläggningssystemet och arbetat med förebyggande åtgärder, som till exempel informationsinsatser och utbildningar.

Arbetslöshetskassorna arbetar på flera olika sätt för att motverka felaktiga utbetalningar och för att hålla hög kvalitet i handläggningen. De arbetar med olika typer av kontroller i den ordinarie verksamheten. Flera av kontrollerna genomförs löpande och ingår i handläggningen av ersättningsärenden. Kontrollerna framgår av figur 1 och utförs i olika utsträckning av arbetslöshetskassorna.⁴

Figur 1: Arbetslöshetskassornas kontroller

Källa: IAF

Flera av kontrollerna i figur 1 är främst möjliga att genomföra om en ersättningstagare är eller har varit anställd. I ärenden där en ersättningstagare har varit företagare, och drivit företag i form av till exempel en enskild firma, är det inte möjligt att se inkomst via arbetsgivardeklarationerna. De egenrapporterade uppgifter

⁴ IAF 2022:11, *Analys av arbetslöshetskassornas kontrollarbete*.

från företagare som behövs vid ansökningstillfället skiljer sig också åt i jämförelse med personer som har varit anställda.⁵

2.1 Gemensamma insatser för att motverka felaktiga utbetalningar

Under 2022 införde arbetslöshetskassorna det nya handläggningssystemet Våra Sidor. Det innebar att handläggarna behövde lära sig ett nytt sätt att arbeta och det fanns även problem med användarvänligheten i systemet. Det ledde till att flera av arbetslöshetskassorna fick förlängda väntetider⁶. Arbetet med att införa Våra Sidor har tagit resurser från Sveriges a-kassor för att utveckla och stabilisera handläggningssystemet. På grund av att handläggningen tog längre tid i det nya handläggningssystemet, har några arbetslöshetskassor pekat på att möjligheten att utreda ärenden har påverkats negativt. En arbetslöshetskassa anställde till exempel personal för att utföra kontroller, men resurserna gick till att förstärka handläggningen i stället. Merparten av arbetslöshetskassorna uppger däremot att kontrollarbetet inte nedprioriterades.

Utveckling och förvaltning av arbetslöshetskassornas handläggningssystem görs i samverkan genom Sveriges a-kassor. Av de bidrag som betalades ut till arbetslöshetskassorna under 2021 och 2022 har 20 procent av respektive arbetslöshetskassas bidrag, på initiativ av Sveriges a-kassor, gått till att finansiera gemensamma insatser för att stärka kontrollarbetet. Insatserna inriktades framför allt på att arbetslöshetskassorna i större omfattning skulle kontrollera uppgifter på arbetsgivarintygen mot arbetsgivardeklarationer från Skatteverket, men också på att bygga in automatiserade kontroller i systemen. Arbetet genomfördes inom ramen för Sveriges a-kassors gemensamma projekt Korrekta utbetalningar. I projektet genomfördes olika utvecklingsinsatser för att bygga upp nya kontroller. Möjligheten att se arbetsgivardeklarationerna byggdes in i det nya handläggningssystemet och en särskild kontroll av tjänstepensionsutbetalningar för samma period som arbetslöshetsersättning har utbetalats, togs fram med hjälp av arbetsgivardeklarationerna. Under 2023 integrerades utvecklingen av gemensamma åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar i Sveriges a-kassors ordinarie arbete

⁵ I ärenden där en sökande har haft eget företag ska den sökande fylla i ett arbetsintyg för företagare. Den sökande kan behöva komplettera med flera andra intyg, till exempel avregistreringsbevis från Bolagsverket, konkursbeslut från tingsrätten, försäljningsavtal för eventuella inventarier, uppsägning av hyreskontrakt eller beslut om att F-skatten är återkallad.

⁶ Väntetid är medianvärdet av det antal veckor det tar mellan den vecka en person skickar in sin första tidrapport och den vecka när personen får den första utbetalningen. Endast nya ärenden, så kallade förstagångsprövningar, ingår i statistiken.

och projektet avslutades. De förslag på andra kontroller som togs fram inom projektet dokumenterades och överlämnades till Sveriges a-kassors förvaltningsledning. Under 2023 prioriterade Sveriges a-kassor och arbetslöshetskassorna åtgärder som syftade till att stabilisera det nya handläggningssystemet, som började användas fullt ut från och med januari 2023. Inga gemensamma utvecklingsinsatser i form av automatiseringar genomfördes under 2023. Däremot har vissa förberedelser genomförts inför kommande utveckling av kontroller. Det är numera till exempel möjligt att registrera organisationsnummer på arbetsgivare.

2.1.1 Arbetslöshetskassorna har utvecklat kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationer

Uppgifterna från arbetsgivardeklarationerna används för att bedöma rimligheten i arbetsgivarintygen, för att upptäcka felaktiga utbetalningar under tid med ersättning och för att kontrollera inkomster efter avslutad ersättningsperiod. Eftersom arbetsgivardeklarationerna inte innehåller uppgifter om arbetad tid, och redovisas enligt kontantprincipen⁷, krävs ytterligare utredning för att kunna fastställa om en felaktig utbetalning har gjorts. Hur omfattande utredningsinsatser som krävs beror på vad som upptäcks i kontrollen.

Kontrollerna mot arbetsgivardeklarationer på individnivå har utvecklats över tid. När arbetslöshetskassorna inledningsvis fick tillgång till uppgifterna 2019, arbetade de med stickprovskontroller. Därefter har Sveriges a-kassor lämnat rekommendationer om utökade kontroller. Sveriges a-kassor rekommenderar att kontrollerna genomförs i samtliga förstagångsprövningar⁸. När det gäller utförsäkring, kommande utförsäkring och nyprövning rekommenderas att 20 procent av ärendena kontrolleras.⁹ Idag kan arbetsgivardeklarationerna på individnivå hämtas upp direkt i respektive ärende i handläggningssystemet.

Av intervjuerna framgår att arbetslöshetskassorna gör olika bedömningar av när kontrollerna är mest effektiva. Arbetslöshetskassor med stora ärendevolymer uppger att de följer Sveriges a-kassors senaste rekommendation. Flera av de stora

⁷ Kontantprincipen innebär att inkomsterna redovisas för den period som inkomsten eller ersättningen betalas ut, till skillnad från periodiserade uppgifter som redovisas med hänsyn till när arbetet har utförts.

⁸ En förstagångsprövning är en prövning av rätten till arbetslöshetsersättning för en sökande som inte tidigare har varit arbetslös eller som inte har rätt att återknyta till en tidigare period med arbetslöshetsersättning.

⁹ När ersättningsdagarna är på väg att ta slut för en sökande (kommande utförsäkring) kontrollerar arbetslöshetskassan om den sökande har arbetat något under den tid som ersättning har betalats ut. Om arbete finns gör arbetslöshetskassan en nyprövning, vilket innebär att den sökande kan tilldelas en ny ersättningsperiod om ett arbetsvillkor är uppfyllt under den tidigare ersättningsperioden.

arbetslöshetskassorna har lyft fram problem med att hitta bra indikatorer för att kunna effektivisera kontrollen. Om samtliga ärenden kontrolleras kommer även ärenden som inte är felaktiga att ingå i kontrollen. Det pågår olika utvecklingsinsatser hos enskilda arbetslöshetskassor med att ta fram automatiserade funktioner i handläggningssystemet som kan identifiera skillnader mellan arbetsgivardeklarationer och de tidrapporter som de sökande skickar in.

Arbetslöshetskassor med mindre ärendevolymer uppgav i intervjuerna att de har större möjligheter att kontrollera alla omständigheter i ett ärende som genererar någon form av avvikelse i systemet. Nästan samtliga arbetslöshetskassor med mindre ärendevolymer uppgav i intervjuerna att de stämmer av uppgifter mot arbetsgivardeklarationer oftare än Sveriges a-kassors rekommendation. Arbetslöshetskassorna lyfter också fram att kontroller mot arbetsgivardeklarationer kan vara till fördel för den sökande. Det förekommer exempelvis att de sökande inte redovisar tidigare arbeten när de ansöker om arbetslöshetsersättning. I de fallen kan arbetslöshetskassan efterfråga intyg om tidigare arbeten.

2.1.2 Sveriges a-kassor har utvecklat återkravsstatistik

Under 2023 arbetade Sveriges a-kassor med att förbättra arbetslöshetskassornas möjlighet att följa upp orsaker till återkrav. Fler registreringsgrunder har lagts till i handläggningssystemet.¹⁰ I intervjuerna framkom att merparten av arbetslöshetskassorna inte har börjat att använda statistiken i uppföljningssyfte ännu. Exempelvis uppgav några arbetslöshetskassor att orsaksindelningen behöver utvecklas med mer specifik indelning, för att vara användbara i uppföljningen. Arbetslöshetskassorna förväntar sig att på sikt kunna använda statistiken till att göra riktade kontroller och följa utvecklingen av handläggningen. Några arbetslöshetskassor pekade även på att det måste vara tydligt vad nyttan med registreringarna är, eftersom det blir ett ytterligare arbetsmoment i handläggningen.

En arbetslöshetskassa uppgav dock att de har använt den nya orsaksindelningen av återkravsstatistiken för att göra urval till intern- och stickprovsgranskningar. Med hjälp av en egen IT-utvecklare har arbetslöshetskassan tillsammans med övrig personal utvecklat statistiken. Alla arbetslöshetskassor får en standardrapport från systemleverantören som de kan utveckla vidare på egen hand.

Under 2023 genomförde inte Sveriges a-kassor någon gemensam utveckling av automatiserade funktioner i handläggningssystemet. Däremot samarbetade flera arbetslöshetskassor med att ta fram automatiseringar för att effektivisera och

¹⁰ Sveriges a-kassor uppgav att orsaksgrunderna är följande: Återkrav 68 § - oriktig uppgift/ej anmält ändring, återkrav 68 § - på annat sätt orsakat, återkrav 68 § - bort inse, god tro 68 §, återkrav 68 a § - retroaktiv lön/skadestånd, inget återkrav.

stabilisera handläggningen i det nya handläggningssystemet. Ett antal av de automatiseringar som arbetslöshetskassorna har utvecklat används i det grundutbud som Sveriges a-kassor erbjuder tillsammans med sin systemleverantör. De arbetslöshetskassor som inte har utvecklat egna automatiseringar har fått erbjudanden om att köpa licenser till dessa.

2.2 Arbetslöshetskassornas specifika insatser för att motverka felaktiga utbetalningar

Enkäten och intervjuerna visar att det finns en viss variation mellan arbetslöshetskassorna när det gäller vilka åtgärder som de har genomfört för att motverka felaktiga utbetalningar. Eftersom arbetslöshetskassorna har skilda förutsättningar, exempelvis när det gäller ärendevolymer och medlemmarnas förankring på arbetsmarknaden, har de arbetat med delvis olika åtgärder.

2.2.1 Arbetslöshetskassorna använder automatiserade funktioner i handläggningssystemet

Som nämns i avsnitt 2.1.2 har flera arbetslöshetskassor utvecklat automatiserade funktioner för att effektivisera ärendehandläggningen. De fungerar som ett komplement i handläggningssystemet och hjälper bland annat till genom att fördela och sortera ärenden. De används däremot inte i beslutshandlingen. Flera arbetslöshetskassor bedömer att automatiseringarna bidrar till en ökad effektivitet, rättssäkerhet och träffsäkerhet i handläggningen. Användningen av dessa kan frigöra tid till utökade manuella kontroller. Flera av arbetslöshetskassorna bedömer att automatiseringarna kommer att kunna användas i större utsträckning framöver, för att genomföra nya kontroller och för att förebygga felaktiga utbetalningar. I intervjuerna uppgav några arbetslöshetskassor att de påbörjade utvecklingen av automatiserade funktioner innan bidragen började betalas ut, men det stora utvecklingsarbetet gjordes under 2022 och 2023. Arbetet har genomförts gruppvis med olika arbetslöshetskassor men även separat hos enskilda arbetslöshetskassor.

Flera stora arbetslöshetskassor uppgav att de använder ett tiotal olika automatiserade funktioner i sin handläggning. Gemensamt för de här arbetslöshetskassorna är att de ser utmaningar i handläggningen på grund av att de har stora ärendevolymer. Flera mindre arbetslöshetskassor uppger att de har svårt att motivera den typen av investeringar.

Automatiserade funktioner används ofta kombinerat i handläggningen och i kontroller. Ett exempel på en automatisering som har utvecklats handlar om en första kontroll av att alla väsentliga uppgifter finns med i arbetsgivarintygen. Ett annat

exempel är att ärenden som tydligt kommer att leda till avslag sällas ut för manuell handläggning. Inga beslut om avslag fattas med automatik i de här ärendena.

2.2.2 Kontroller av ärenden och stickprov i handläggningen

Av enkätsvaren och intervjuerna framkom att några arbetslöshetskassor har utökat arbetet med att utföra kontroller och granskningar som normalt ingår i den ordinarie verksamheten. Det handlar till exempel om ärendegranskningar av återkrav.

Andra exempel på stickprovsundersökningar som har genomförts i kvalitetsuppföljningssyfte är kontroll av ramtidsberäkningar och hantering av studier. Arbetslöshetskassorna arbetar också med att begära in arbetsgivarintyg när en person har arbetat samtidigt som ersättning har betalats ut. Intygen stäms av mot inskickade tidrapporter. Arbetslöshetskassorna upplever dock att kontrollen är trubbig eftersom de inte har någon möjlighet att hålla inne ersättning i de fall en ersättningstagare inte skickar in arbetsgivarintyg.

Flera arbetslöshetskassor uppgav att de arbetar med olika typer av årskontroller som baseras på arbetslöshetskassornas riskbedömningar av ärenden som genererar stora återkrav. Det kan bland annat handla om godkänd bisyssla under tid med ersättning. Då görs en kontroll av att bisysslan inte har utökats. Motsvarande kontroller görs av företagare som har vilande verksamhet för att kontrollera att ingenting har ändrats som kan påverka medlemmens rätt till ersättning.

2.2.3 Informationsinsatser till sökande

Många arbetslöshetskassor lyfte fram att de har arbetat med utökade informationsinsatser till medlemmarna för att motverka felaktiga utbetalningar. Genom olika informationsinsatser försöker arbetslöshetskassorna ge de sökande ökade förutsättningar att göra rätt från början. Ett sådant exempel är att utveckla webbplatser. En arbetslöshetskassa fokuserade på att informationen på webbplatsen skulle presenteras med ett enkelt språkbruk för att underlätta för de sökande att göra rätt. Ytterligare exempel är förtydligande och riktad information till sökande utifrån arbetslöshetskassans kunskap om vanliga fel i ansökningarna som kan leda till felaktiga utbetalningar. Det kan till exempel handla om regler om bisysslor och studier. En arbetslöshetskassa uppgav att de gör arbetsplatsbesök vid uppsägningar för att informera medlemmar och på så sätt förebygga risk för fel i samband med ansökan om ersättning.

Informationen i en arbetslöshetskassas beslutsbrev har också utvecklats med hjälp av resultaten från kontrollerna mot arbetsgivardeklarationerna.

Arbetsgivardeklarationerna ger ett bättre underlag om de anställningar en sökande har haft och möjliggör att information kan individanpassas. Arbetslöshetskassan skickar information till alla som har deltidsanställningar.

2.2.4 Arbetslöshetskassorna genomför interna utbildningar

Flera arbetslöshetskassor uppger att de har arbetat med olika typer av utbildningsinsatser för att öka likabehandlingen och kvaliteten i handläggningen. Arbetslöshetskassorna bedömer att den här typen av utbildningsinsatser minskar risken för felaktiga utbetalningar. Flera arbetslöshetskassor uppgav att de har genomfört utbildningar om kontroller av arbetsgivardeklarationer och handläggningen i det nya handläggningssystemet.

Några arbetslöshetskassor uppger att de har utvecklat sin internkontroll och kvalitetsuppföljning för att kunna stärka uppföljningen i handläggningen och utveckla sin internutbildning. Flera arbetslöshetskassor har också genomfört utbildningsinsatser om välfärdsbrott inför starten av den nya Utbetalningsmyndigheten¹¹. Ett annat exempel är utbildning om utslutning, fränkännande och bidragsbrott för styrelseledamöter och anställda.

¹¹ Utbetalningsmyndigheten startade sin verksamhet den 1 januari 2024. Myndighetens övergripande uppdrag är att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

3 Regeringen har betalat ut bidrag för att stärka arbetslöshetskassornas kontrollarbete

Under de senaste åren har arbetslöshetskassorna framför allt arbetat med att utveckla och utöka kontrollerna av inkomster mot arbetsgivardeklarationer från Skatteverket. Flera arbetslöshetskassor har också investerat i automatiserade funktioner och arbetat med förebyggande åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar. Även om det är svårt att mäta effekterna av de åtgärder som har genomförts med hjälp av bidragen, så anser de flesta arbetslöshetskassorna att bidragen har haft effekt på att motverka felaktiga utbetalningar. Bidragen har inneburit att kontrollarbetet har fått ett större fokus.

För budgetåren 2021, 2022 och 2023 beslutade regeringen att arbetslöshetskassorna skulle tilldelas 10 miljoner kronor per år för att stärka kontrollarbetet samt motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen. Tabell 1 visar fördelningen av bidragen för 2021–2023.

Tabell 1: Fördelning av bidragen 2021–2023 (kronor).

Arbetslöshetskassa	Bidrag 2021	Bidrag 2022	Bidrag 2023	Bidrag totalt
Akademikernas	569 667	575 689	594 265	1 740 621
Alfa	804 381	810 367	841 498	2 456 246
Byggnadsarbetarnas	360 012	344 178	340 164	1 044 354
Elektrikernas	271 684	270 409	266 860	808 953
Fastighets	357 486	360 261	369 660	1 087 407
Finans- och försäkringsbranschens	277 124	278 573	279 546	835 243
GS	315 476	311 518	313 580	940 574
Handelsanställdas	483 585	483 807	495 472	1 462 864
Hotell- och restauranganställdas	587 874	552 665	474 175	1 614 714
IF Metalls	451 535	445 108	453 251	1 349 894
Journalisternas	265 941	265 332	263 971	795 244
Kommunalarbetarnas	1 125 268	1 183 726	1 283 998	3 592 992
Ledarnas	231 041	213 148	211 563	637 752
Livsmedelsarbetarnas	301 267	301 425	299 684	902 376
Lärarnas	239 031	247 643	257 136	743 810

Arbetslöshetskassa	Bidrag 2021	Bidrag 2022	Bidrag 2023	Bidrag totalt
Pappersindustriarbetarnas	258 550	260 155	263 296	782 001
Sekos	271 889	261 920	257 056	790 865
Småföretagarnas	308 552	310 677	310 078	929 307
STs	198 285	199 384	202 410	600 079
Sveriges arbetares	266 560	269 266	270 143	805 969
Säljarnas	265 223	265 317	265 371	795 911
Transportarbetarnas	368 281	364 597	354 276	1 087 154
Unionens	1 171 120	1 154 910	1 054 374	3 380 404
Vision	265 878	269 925	278 172	813 975
Totalt	9 997 710¹²	10 000 000	9 999 999	29 997 709

Källa: Uppdrag till Arbetsförmedlingen att betala ut bidrag till arbetslöshetskassor för att stärka kontrollarbetet. Regeringsbeslut, A2022/00130, A2022/00060 och A2023/00215.

Tabell 2 visar att bidragen för 2021 och 2022 var en mycket liten andel av respektive arbetslöshetskassas administrationskostnader¹³. Bidragen för 2021 och 2022 motsvarar i genomsnitt 1,30 procent av arbetslöshetskassornas totala administrationskostnader. Vid publiceringen av den här rapporten hade arbetslöshetskassornas årsredovisningar för 2023 inte kommit in till IAF. Det är därför inte möjligt att ta fram det senast utbetalade bidragets andel av administrationskostnaderna.

Tabell 2: Bidragens andel av arbetslöshetskassornas administrationskostnader (procent).

Arbetslöshetskassa	Bidrag relaterat till admin. kostnad 2021	Bidrag relaterat till admin. kostnad 2022
Akademikernas	0,28%	0,30%
Alfa	0,38%	0,42%
Byggnadsarbetarnas	0,50%	0,45%
Elektrikernas	1,82%	2,16%
Fastighets	1,14%	1,11%
Finans- och försäkringsbranschens	1,47%	1,50%
GS	0,81%	0,77%

¹² Bidraget för 2021 delades också ut till Hamnarbetarnas arbetslöshetskassa. Hamnarbetarnas arbetslöshetskassa fusionerade med Sveriges arbetares arbetslöshetskassa den 1 november 2021.

¹³ I administrationskostnaderna ingår kostnader för personal, lokaler, it samt övriga externa kostnader.

Arbetslöshetskassa	Bidrag relaterat till admin. kostnad 2021	Bidrag relaterat till admin. kostnad 2022
Handelsanställdas	0,34%	0,72%
Hotell- och restauranganställdas	0,69%	0,72%
IF Metalls	0,41%	0,40%
Journalisternas	4,10%	3,96%
Kommunalarbetarnas	0,39%	0,40%
Ledarnas	0,79%	0,81%
Livsmedelsarbetarnas	2,14%	1,92%
Lärarnas	0,48%	0,47%
Pappersindustriarbetarnas	2,43%	2,52%
Sekos	0,58%	0,50%
Småföretagarnas	0,40%	0,40%
STs	0,64%	0,65%
Sveriges arbetares	5,43%	4,52%
Säljarnas	4,49%	4,83%
Transportarbetarnas	0,71%	0,77%
Unionens	0,36%	0,39%
Vision	0,45%	0,47%
Genomsnitt	1,30%	1,30%

Källa: Arbetslöshetskassornas årsredovisningar för 2021 och 2022.

3.1 Bidragen har använts till olika åtgärder för att stärka kontrollarbetet

Arbetslöshetskassorna uppgav i intervjuerna och i enkäten att det är svårt att följa upp exakt vilka åtgärder som bidragen har finansierat eller delfinansierat.

Enkätsvaren visar att arbetslöshetskassorna i stor utsträckning har arbetat med liknande åtgärder 2023 som under de två föregående åren, för att stärka kontrollarbetet. I den föregående granskningen av arbetslöshetskassornas kontrollarbete¹⁴ uppgav arbetslöshetskassorna att de genomförde kontroller mot arbetsgivardeklarationerna enligt Sveriges a-kassors rekommendationer. Sveriges a-

¹⁴ IAF 2022:11, *Analys av arbetslöshetskassornas kontrollarbete*.

kassor arbetade även med en förstudie om möjligheten att automatisera kontrollerna. Arbetslöshetskassorna uppgav också att de fortsättningsvis skulle arbeta med att utbilda handläggare, utöka antalet interngranskningar och informationsinsatser till sökande. Resultatet av enkäten från 2023 visar att arbetslöshetskassorna har fortsatt att arbeta i den riktning som de uppgav 2022.

Diagram 1: Hur arbetslöshetskassorna har använt bidraget som betalades ut 2023.

Källa: Arbetslöshetskassornas enkätsvar.

Diagram 1 visar hur arbetslöshetskassorna har använt bidraget som betalades ut 2023. Samtliga arbetslöshetskassor genomför kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationerna hos Skatteverket, många arbetslöshetskassor gör dessutom kontrollen i större omfattning än vad som rekommenderas av Sveriges arbetslöshetskassor.

Flera arbetslöshetskassor uppger att de har använt bidragen till att genomföra olika typer av kontroller av handläggningen och olika utbildningsinsatser för styrelse och personal. En del arbetslöshetskassor lyfter även fram att man har arbetat med att utveckla riktlinjer och rutiner.

Flera arbetslöshetskassor uppger även att de har investerat i automatiserade funktioner, eller arbetar med att utveckla sådana. Automatiseringarna används främst för att effektivisera ärendehandläggningen, vilket kan frigöra tid för att arbeta mera med kontroller. Av intervjuerna framgår att det främst är de arbetslöshetskassor som hanterar större ärendevolymer som anser att den här typen av investeringar är

lönsamma. Det finns också exempel på automatiserade funktioner som hjälper till i kontrollerna mot arbetsgivardeklarationerna. Vid kommande utförsäkring kan automationen söka efter inkomster under den aktuella ersättningsperioden. En signal skickas då om det visar sig att en sökande har haft inkomster från arbete som inte har redovisats i tidrapporterna.

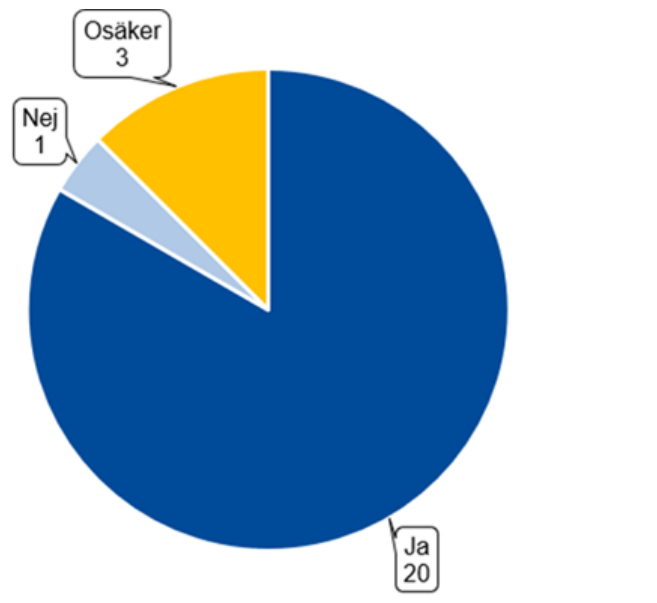
Några arbetslöshetskassor har också arbetat med olika informationsinsatser till medlemmarna, exempelvis genom att förtydliga information på webbplatser och i den kommunikation som sker med medlemmarna. En arbetslöshetskassa har tagit fram filmer som ska underlätta för medlemmarna att tidrapportera.

Några arbetslöshetskassor har dessutom anställt personal för att stärka kontrollarbetet, och ett fåtal uppger att de har omfördelat resurser för att kunna arbeta mer med kontroller.

3.2 De flesta arbetslöshetskassorna bedömer att bidragen har haft effekt på kontrollarbetet

Diagram 2 visar att de flesta arbetslöshetskassorna anser att bidragen som betalades ut i syfte att motverka felaktiga utbetalningar har haft effekt.

Diagram 2: Har bidragen haft någon effekt på att motverka felaktiga utbetalningar?

Källa: Arbetslöshetskassornas enkätsvar.

Trots att många arbetslöshetskassor anser att bidragen har haft effekt, pekar arbetslöshetskassorna samtidigt på att bidragen inte var tillräckligt stora för att finansiera några större förändringar i kontrollarbetet. Bidragen har ändå satt fokus på kontrollarbetet och bidragit till att man i större utsträckning har prioriterat frågor som handlar om kontrollåtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar. Arbetslöshetskassorna menar också att bidragen har lett till mer dialog internt och att den ökat medvetenheten hos de anställda om de här frågorna.

En arbetslöshetskassa säger i intervjun:
”Det blev också en signal om att det här är viktigt att prioritera. Det blev en signal om att vi kan och får prioritera detta arbete. Och det blev också lite resurser som vi kunde använda till det.”

Den arbetslöshetskassa som anser att bidragen inte har haft någon effekt på att motverka felaktiga utbetalningar, pekar bland annat på att bidragen inte har varit av sådan omfattning att man har kunnat förstärka verksamheten med extra resurser för att enbart arbeta med kontroller. Arbetslöshetskassan menar att en del av bidragen sannolikt har betalats till Sveriges a-kassors systemutveckling för att utöka kontrollerna, men att det är svårt att bedöma hur stor del av bidragen som har använts till detta.

En av arbetslöshetskassorna, som uppger att de är osäkra på bidragens effekt, har bland annat lyft fram att de upplever att de inte har gjort några större förändringar i kontrollarbetet och att det därför är svårt att göra en analys. Ökningen av antalet återkrav som de har sett skulle kunna bero på det utökade kontrollarbetet som genomförs med hjälp av arbetsgivardeklarationer. Ökningen kan också bero på att Arbetsförmedlingen skickar fler underrättelser, som kommer in till arbetslöshetskassorna efter att ersättning har betalats ut, samt på införandet av det nya handläggningssystemet Våra Sidor. De andra två arbetslöshetskassorna, som också uppger att de är osäkra på bidragens effekt, menar att det är svårt att följa upp och se om kontrollerna har haft avsedd effekt, men bedömer samtidigt att alla kontroller som genomförs minskar riskerna för felaktiga utbetalningar.

3.2.1 Arbetslöshetskassorna bedömer att kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationer är effektiva

Av enkätsvaren och intervjuerna framgår att de flesta arbetslöshetskassorna anser att införandet av kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationerna har lett till att fler felaktiga utbetalningar upptäcks. Kontrollen kan genomföras vid flera tillfällen under en ersättningsperiod. Många arbetslöshetskassor påtalar att den har störst effekt i slutet av en ersättningsperiod. Ersättningstagarens inkomster kan då kontrolleras för hela ersättningsperioden. Det innebär att arbetslöshetskassorna kan upptäcka arbete som en ersättningstagare inte har redovisat, men även avvikelser för

arbete som har redovisats. Kontrollen innebär att arbetslöshetskassorna upptäcker både felaktiga utbetalningar och uppgifter som kan gynna ersättningstagarna.

Flera arbetslöshetskassor menar att kontrollerna har resulterat i ett ökat antal återkrav, uteslutningar, fränkännanden och polisanmälningar, även om någon statistisk uppföljning av kontrollerna inte har varit möjlig att göra. Utredningarna i de här ärendena kan dock vara resurskrävande och ta lång tid att slutföra.

Samtidigt finns det arbetslöshetskassor som menar att mängden återkravs- och sanktionsärenden har minskat, eftersom kontrollerna bidrar till att felaktigheter upptäcks i ett tidigare skede. En annan förklaring kan vara att ersättningstagarna numera är medvetna om att arbetslöshetskassorna gör den här typen av kontroller och därför är mindre benägna att lämna felaktiga uppgifter som kan påverka rätten till ersättning.

Arbetslöshetskassorna bedömer att kontrollen mot arbetsgivardeklarationer på ett bättre och snabbare sätt fångar upp omständigheter som den sökande inte har redovisat, men pekar samtidigt på att bidragen inte har varit avgörande för införandet av kontrollerna. Däremot kan bidragen ha inneburit att kontrollerna genomförs i större omfattning.

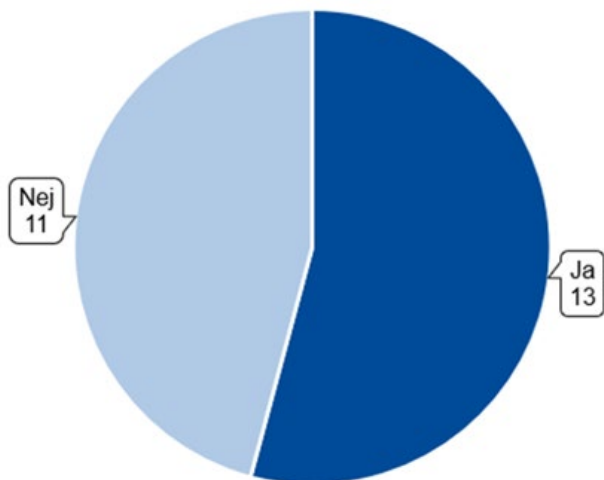
3.2.2 Arbetslöshetskassorna bedömer att det är viktigt att arbeta med förebyggande åtgärder

De flesta arbetslöshetskassor har lyft fram vikten av att arbeta med förebyggande åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar, eftersom arbetslöshetsförsäkringen är komplex och bygger på en stor mängd egenrapporterade uppgifter från den sökande. Många av arbetslöshetskassorna har därför arbetat med interna utbildningsinsatser och utökade informationsinsatser till medlemmarna för att förebygga felaktiga utbetalningar. Tydligare information på webbsidor och i kommunikationen med medlemmarna bör ha ökat möjligheterna för dem att göra rätt från början. Arbetslöshetskassorna bedömer att de här insatserna sannolikt har haft en positiv effekt på att motverka felaktiga utbetalningar.

3.2.3 Flera av arbetslöshetskassorna planerar ytterligare åtgärder

Diagram 3 visar att flertalet av arbetslöshetskassorna planerar att använda bidragen till ytterligare åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar.

Diagram 3: Har arbetslöshetskassorna planerat att använda bidragen till ytterligare åtgärder?

Källa: Arbetslöshetskassornas enkätsvar.

De planerade åtgärderna handlar bland annat om utbildning för handläggare i kontrollarbetet, men även utökade informationsinsatser till medlemmarna för att förebygga felaktiga utbetalningar.

En del arbetslöshetskassor planerar att införa ytterligare egeninitierade kontroller i de delar där man har identifierat förhöjda risker för felaktiga utbetalningar. Flera arbetslöshetskassor uppger även att Sveriges a-kassor ser över möjligheten att införa automatiska kontroller i handläggningssystemet Våra Sidor.

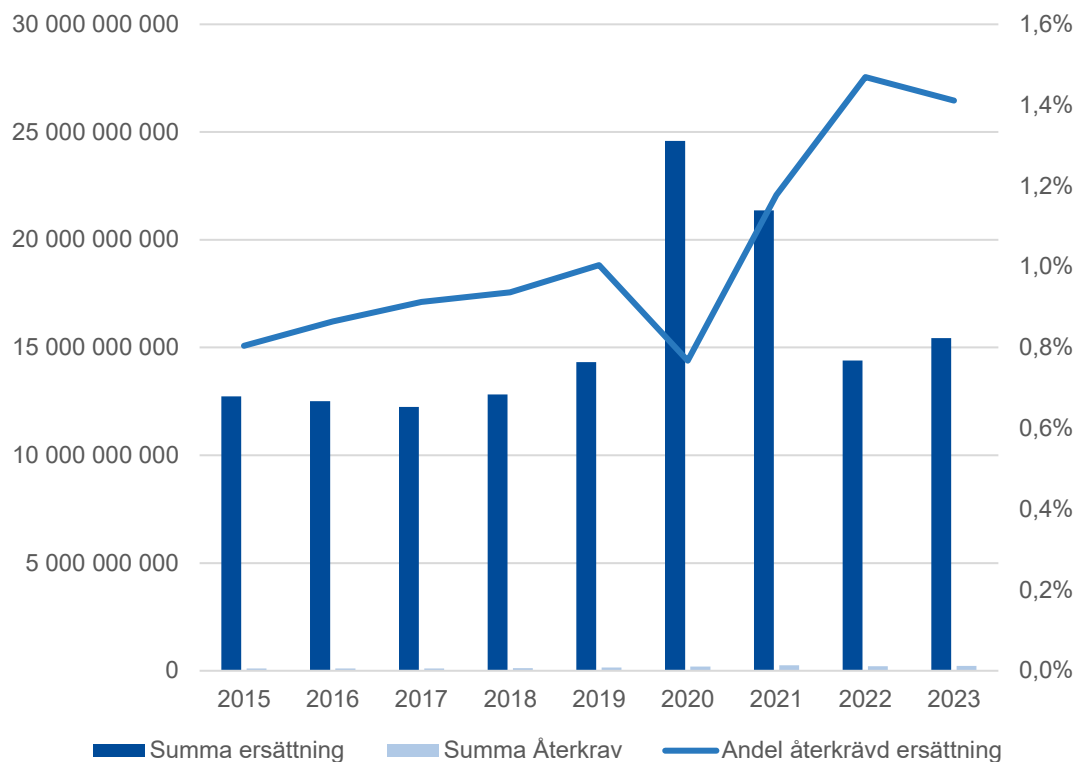
Ett par arbetslöshetskassor uppger att de kommer att se över om de automatiserade funktionerna som de har utvecklat skulle kunna användas i kontrollarbetet.

3.2.4 Arbetslöshetskassorna bedömer att åtgärderna har inneburit att antalet upptäckta fel har ökat

I återkravsstatistiken framkommer att andelen återkrav i förhållande till utbetald ersättning har ökat sedan 2015, med undantag för 2020. Under 2020 ökade utbetalningarna från arbetslöshetskassorna kraftigt, samtidigt som återkraven inte ökade i lika stor omfattning.

Diagram 4: Andel återkrav i förhållande till utbetald ersättning.

Källa: IAF:s statistik- och tillsynsdatas.

I diagram 4 ingår även återkrav som uppstår på grund av att underrättelser från Arbetsförmedlingen kommer in till arbetslöshetskassorna efter att arbetslöshetsersättning redan har betalats ut. Det handlar om återkrav som inte kan avhjälpas med kontroller. Återkravsstatistiken skulle spegla effekter av kontroller på ett bättre sätt om det var möjligt att särskilja de här återkraven från övriga återkrav.

Det finns olika anledningar till att arbetslöshetskassorna återkräver ersättning. Om det beror på att den sökande har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter, medvetet eller omedvetet, om förhållanden av betydelse för rätten till ersättning, kan det innebära att medlemmen utesluts som medlem i arbetslöshetskassan. Detsamma gäller om den sökande har låtit bli att lämna ändrade uppgifter till arbetslöshetskassan om förhållanden av betydelse för rätten till ersättning.¹⁵

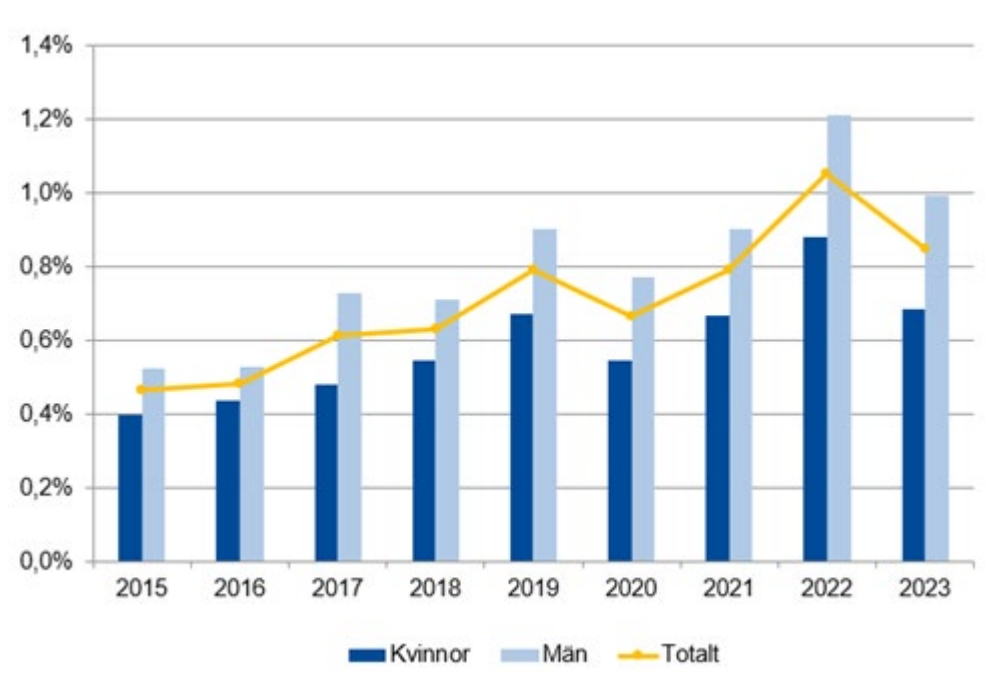
Det finns också bestämmelser om fränkännande av rätt till ersättning vid samma typ av beteende. Men först måste arbetslöshetskassan ta ställning till om den sökande ska uteslutas som medlem.¹⁶

¹⁵ 37 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.

¹⁶ 46 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Vid intervjuerna har arbetslöshetskassorna uppgett att utvecklingen av sanktionsärenden skulle kunna vara ett sätt att försöka mäta effekten av kontrollerna mot arbetsgivardeklarationerna. En av orsakerna till sanktionsärenden är att den sökande inte har deklarerat arbete, vilket kan leda till uteslutning och fränkännande.

Diagram 5: Registrerade beslut om antal fränkännanden och uteslutningar i förhållande till antalet ersättningstagare.

Källa: IAF:s statistik- och tillsynsdataas.

Diagram 5 visar att andelen fränkännanden och uteslutningar har ökat och utvecklats på ett liknande sätt som återkraven. Flera arbetslöshetskassor lyfter fram att antalet återkrav, antalet beslut om fränkännande av ersättningsdagar och besluten om uteslutning av medlemmar har ökat sedan kontrollerna mot arbetsgivardeklarationerna infördes 2019.

4 Arbetslöshetskassornas förslag till ytterligare åtgärder

För att motverka felaktiga utbetalningar bedömer arbetslöshetskassorna att samspelet mellan arbetslöshetskassorna och myndigheter är viktigt för att tillsammans kunna bygga systematik och metoder för att förhindra att arbetslöshetsersättning betalas ut felaktigt. De uppger också att sekretessbrytande bestämmelser och förbättrade informationsutbyten skulle vara till hjälp i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

4.1 Arbetslöshetskassorna efterlyser sekretessbrytande bestämmelser och bättre informationsflöden

Det finns behov av att förbättra informationsflödet mellan arbetslöshetskassorna och myndigheter vars ersättningar eller andra uppgifter kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning. För att informationen ska få bäst effekt är det viktigt att den kommer så snabbt som möjligt, gärna innan en utbetalning genomförs. Dessutom behöver informationen vara så komplett som möjligt, för att arbetslöshetskassorna ska slippa tidskrävande utredningar. Om arbetslöshetskassorna skulle få automatiska signaler om förändringar skulle det innebära att de i ett tidigare skede skulle kunna fånga upp omständigheter som kan påverka rätten till arbetslöshetsersättning.

När det gäller Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och CSN finns ett informationsutbyte redan i dag, men för att kunna genomföra mer effektiva och träffsäkra kontroller behöver det utvecklas. Arbetslöshetskassorna hanterar till exempel sanktionsärenden och uteslutningar som grundas på att en sökande har börjat studera utan att meddela sin arbetslöshetskassa. Automatiska signaler om förändringar under pågående ersättningsperiod skulle kunna innebära att arbetslöshetskassorna i ett tidigare skede fångar upp omständigheter som kan påverka rätten till ersättning.

Några arbetslöshetskassor uppger att informationen från Försäkringskassan kan bli tydligare, uppgifterna är inte sammanställda på ett sätt som gör dem lätta att använda. De visar inte heller alltid om ersättningar har återkrävts från Försäkringskassan, något som kan påverka arbetslöshetskassornas bedömningar både vid utredning om rätten till ersättning och under pågående ersättningsperiod. Det gör att arbetslöshetskassorna kan behöva kontakta Försäkringskassan per telefon för att få information om vilken ersättning som har betalats ut och för vilken period. Flera

arbetslöshetskassor bedömer att Försäkringskassans tillgänglighet har försämrats jämfört med tidigare år.

Arbetslöshetskassorna uppger i intervjuerna att Arbetsförmedlingen har blivit bättre på att svara på frågor om underrättelser. Numera är det möjligt att skicka en elektronisk fråga för komplettering som besvaras av Arbetsförmedlingen. Trots detta efterfrågar arbetslöshetskassorna ett mer utvecklat informationsutbyte med Arbetsförmedlingen.

I intervjuerna har arbetslöshetskassorna lyft fram att Arbetsförmedlingens hantering kan få en direkt påverkan på ärendehandläggningen och leda till felaktiga utbetalningar. Arbetslöshetskassorna ser ett behov av att få tillgång till förändrade uppgifter som rör den sökandes av- och påanmälan, sökandekategorier, arbete som finansieras med olika former av anställningsstöd och programdeltagande.

Det finns också risk för felaktiga utbetalningar på grund av att arbetslöshetskassorna inte har tillgång till Migrationsverkets uppgifter om när uppehållstillstånd eller arbetstillstånd upphör. Arbetslöshetskassorna efterfrågar dessutom ett ökat informationsutbyte i samband med att Skatteverket skickar underrättelser från folkbokföringsverksamheten om personer som inte längre befinner sig i landet. Den typen av underrättelser skulle behöva vara mer detaljerad och till exempel innehålla ett datum när en person har utvandrat. På grund av sekretessregler är det idag inte säkert att arbetslöshetskassorna får de detaljerade uppgifterna som krävs för att göra sina utredningar. Det medför att arbetslöshetsersättning riskerar att betalas ut felaktigt.

Skatteverket kan dessutom skicka underrättelser¹⁷ till arbetslöshetskassorna från sin brottsbekämpande verksamhet, när det finns indikationer på att något kan påverka en ersättningstagares rätt till arbetslöshetsersättning. För att arbetslöshetskassorna ska kunna utreda underrättelsens betydelse, kan det finnas behov av att ta del av ytterligare uppgifter från Skatteverkets utredning, för att kunna utreda ärendet vidare. Men möjligheten för arbetslöshetskassorna att ta del av utredningarna hindras av gällande sekretessbestämmelser.

4.2 Behov av utökad information när en sökande byter arbetslöshetskassa

Utöver den information som behövs från andra myndigheter finns också ett informationsutbyte mellan arbetslöshetskassorna som kan utvecklas, enligt några

¹⁷ Med stöd av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet.

arbetslöshetskassor. När en medlem byter arbetslöshetskassa kan den nya arbetslöshetskassan inte se tidrapporterna som medlemmen har skickat in till sin tidigare arbetslöshetskassa. Det kan till exempel leda till osäkerhet om den inkomst som är registrerad i den sökandes arbetsgivardeklarationer har redovisats i form av arbetad tid på tidrapporterna till den tidigare arbetslöshetskassan. Felaktiga utbetalningar kan uppstå på grund av att ingen av arbetslöshetskassorna har tillgång till samtliga uppgifter.

4.3 Behov av att kunna hålla inne ersättning om information uteblir

Det kan ibland vara problematiskt för arbetslöshetskassorna att få in arbetsgivarintyg från den sökande. Arbetslöshetskassorna är beroende av att de sökande lämnar in arbetsgivarintyg för att kunna beräkna storleken på arbetslöshetsersättningen, och för att kunna kontrollera om redovisat arbete på tidrapporterna stämmer under pågående ersättningsperiod. De har dock inte möjlighet att hålla inne arbetslöshetsersättning i de fall en sökande inte skickar in arbetsgivarintyg under pågående ersättningsperiod.

Arbetslöshetskassorna menar att det är oklart vilket lagstöd de har för att begära in uppgifter från arbetsgivare. De anser därför att det skulle vara bra med en tydligare bestämmelse i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, eller eventuellt en ny lag som tydliggör att arbetsgivare är skyldiga att lämna uppgifter till arbetslöshetskassorna. I socialförsäkringsbalken finns en bestämmelse om uppgiftsskyldighet när det gäller ersättningar som betalas ut enligt den. Motsvarande bestämmelse saknas när det gäller arbetslöshetsförsäkringen.

I lagrådsremissen om en ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster föreslås att det ska finnas en skyldighet för arbetsgivare att lämna de uppgifter som en arbetslöshetskassa behöver för att kunna utreda ett ärende.¹⁸ I de fall arbetsgivarna inte lämnar in efterfrågade uppgifter saknar dock arbetslöshetskassorna påtryckningsmedel.

¹⁸ Lagrådsremiss, *En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster*.

5 Kommande förändringar som kan påverka arbetslöshetskassornas kontrollarbete

Arbetslöshetskassorna uttrycker förhoppningar om att den nya Utbetalningsmyndigheten kan komplettera deras kontrollarbete. Myndighetens övergripande uppdrag är att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Även en ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025. Den förväntas att på ett effektivt sätt motverka felaktiga utbetalningar.

5.1 En ny utbetalningsmyndighet

Utbetalningsmyndigheten startade sin verksamhet den 1 januari 2024. Myndighetens övergripande uppdrag är att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utbetalningsmyndigheten kommer att få information från arbetslöshetskassorna kontinuerligt. Arbetslöshetskassorna kommer i sin tur att få underrättelser regelbundet från Utbetalningsmyndigheten om misstänkta felaktigheter som ska hanteras av arbetslöshetskassorna. I propositionen¹⁹ framgår det att underrättelserna från Utbetalningsmyndigheten inte ska ersätta arbetslöshetskassornas ordinarie kontrollarbete, utan ses som ett komplement till nuvarande kontroller.

Arbetslöshetskassornas förberedelsearbete bedrivs i nuläget av Sveriges a-kassor. Flera arbetslöshetskassor uppgav i intervjuerna att de ser positivt på de utökade möjligheterna att fånga upp felaktiga utbetalningar som Utbetalningsmyndigheten möjliggör. Utbetalningsmyndighetens underrättelser kan i det sammanhanget fylla ett viktigt behov.

5.2 En ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster

En ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025.²⁰

Syftet med den nya arbetslöshetsförsäkringen är att den tydligare ska bidra till omställning mellan arbeten än dagens arbetslöshetsförsäkring, genom att ersättningen

¹⁹ Proposition 2022/23:34, *Utbetalningsmyndigheten*.

²⁰ Lagrådsremiss, *En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster*.

trappas ner snabbare. Den nya arbetslöshetsförsäkringen ska förenkla administrationen för sökande, arbetsgivare och arbetslöshetskassor. Den förväntas också på ett effektivt sätt motverka felaktiga utbetalningar.

Arbetslöshetskassorna uppgav i intervjuerna att en ny arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster skulle kunna förenkla handläggningen i samband med att de prövar rätten till ersättning vid förstagångsprövningar. Lagförslaget kommer dock att innebära att arbetslöshetskassorna kommer att behöva handlägga ärenden utifrån två regelverk parallellt med hänsyn till övergångsbestämmelserna. Det gäller även kontrollarbetet som kommer att behöva genomföras utifrån två olika regelverk.

Ett förenklat arbetsgivarintyg kommer att behövas även framöver, men eftersom kravet på att redovisa arbetad tid försvinner behöver det inte vara lika omfattande. Det finns dock farhågor om nya komplicerade beräkningsregler som riskerar att försvåra både handläggningen av ansökningar om ersättning under pågående ersättningsperiod och kontrollerna av dem. Det kommer även fortsättningsvis att vara nödvändigt med en stor mängd egenrapporterade uppgifter från ersättningstagarna under pågående ersättningsperiod. I vissa fall kommer ersättningstagarna, förutom uppgift om sin bruttolön för varje månad, också behöva lämna uppgift om arbetad tid eller frånvaro för en specifik dag. I samband med det menar flera arbetslöshetskassor att det finns en risk för att återkraven kan komma att öka.

6 Slutsatser och bedömningar

De utbetalade bidragen har haft effekt på arbetslöshetskassornas arbete med att motverka felaktiga utbetalningar. Bidragen har satt fokus på kontrollarbetet och inneburit att arbetslöshetskassorna arbetar med kontroller av inkomster mot arbetsgivardeklarationer i större omfattning jämfört med tidigare år.

6.1 Arbetslöshetskassorna arbetar på flera sätt för att motverka felaktiga utbetalningar

Arbetslöshetskassorna arbetar kontinuerligt med olika åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar och hålla hög kvalitet i handläggningen. Under 2022 och 2023 fokuserade arbetslöshetskassorna på att utveckla kontroller mot arbetsgivardeklarationerna. Kontrollerna har utökats efterhand och utförs numera alltid vid fastställande av arbetsvillkor i förstagångsprövningar, löpande under ersättningstiden vid olika händelser och efter avslutad ersättningsperiod.

I den avrapportering som IAF lämnade med anledning av 2021 och 2022 års bidrag²¹ beskrevs det utvecklingsarbete som arbetslöshetskassorna och Sveriges a-kassor bedrev i syfte att automatisera kontrollen mot arbetsgivardeklarationer.

Utvecklingsarbetet drevs inte vidare under 2023. Sveriges a-kassor och flera av arbetslöshetskassorna har prioriterat åtgärder för att stabilisera det nya handläggningssystemet Våra Sidor under 2023.

Flertalet av arbetslöshetskassorna har bedömt att kontrollarbetet inte har påverkats av införandet av Våra Sidor. En del arbetslöshetskassor menar dock att vissa kontroller tar längre tid att genomföra i systemet. IAF bedömer att införandet av Våra Sidor ändå har påverkat kontrollarbetet negativt. Utrymmet för att utveckla kontrollerna ytterligare under 2023 har varit begränsat, både när det gäller det gemensamma utvecklingsarbetet, som samordnas av Sveriges a-kassor och arbetslöshetskassornas eget utvecklingsarbete.

Flera arbetslöshetskassor har arbetat med att utveckla automatiserade funktioner i Våra Sidor, i syfte att effektivisera handläggningen och kontrollera ärendevolymer. Automatiseringarna har också till viss del kunnat användas i kontrollarbetet.

Många arbetslöshetskassor har arbetat med att utveckla och förbättra information till medlemmar och ersättningstagare för att förebygga felaktiga utbetalningar. Bland de

²¹ IAF 2022:11, *Analys av arbetslöshetskassornas kontrollarbete*.

arbetslöshetskassor som hanterar större ärendevolymer är också behovet större av att automatisera handläggning och kontroller.

Med hänsyn till att arbetslöshetskassorna arbetar löpande på olika sätt med flera åtgärder, är det IAF:s sammantagna bedömning att de åtgärder som arbetslöshetskassorna vidtar resulterar i att de upptäcker fler felaktiga utbetalningar än tidigare. Åtgärderna bidrar även till att förebygga att ersättning betalas ut felaktigt.

IAF bedömer också att arbetslöshetskassornas åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar har bidragit till det övergripande riksdagsbundna målet om att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar minska och fel motverkas.

6.2 Arbetslöshetskassorna har framför allt satsat på att bygga ut kontroller mot arbetsgivardeklarationer

Den enskilt största satsningen, som arbetslöshetskassorna har gjort under perioden som de har fått bidrag för, är att utveckla kontrollen av inkomster mot arbetsgivardeklarationer från Skatteverket. Antalet kontroller har utvecklas från stickprov till att omfatta kontroll vid förstagångsprövningar, under tid med ersättning och även tid efter ersättning. Arbetslöshetskassorna har också använt arbetsgivardeklarationerna för att utveckla kontroller av utbetald tjänstepension. Rekommendationer har också tagits fram av Sveriges a-kassor för att kontrollen ska göras på likartat sätt hos arbetslöshetskassorna. Det finns dock fortfarande hinder för att kunna effektivisera kontrollerna mot arbetsgivardeklarationerna, eftersom det saknas uppgift om när arbetet har utförts.

Statistiken visar att beloppet som arbetslöshetskassorna återkräver har ökat över tid sedan 2015. Det kan finnas ett samband mellan införandet av kontrollerna av arbetsgivardeklarationerna och de ökade återkraven. Även statistiken för fränkännanden och uteslutningar visar på samma trend. IAF anser att det kan indikera att kontrollerna har gett effekt.

6.3 Bidragen har haft effekt på arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar

Arbetslöshetskassorna anser att bidragen som har betalats ut för att motverka felaktiga utbetalningar har satt fokus på kontrollarbetet. Bidragen har därmed haft ett viktigt symbolvärde som har inneburit att man i större utsträckning har ökat

medvetenheten kring fusk och felaktiga utbetalningar, internt hos arbetslöshetskassorna men även bland medlemmarna.

De specifika effekterna av respektive åtgärd för att motverka felaktiga utbetalningar är svåra att mäta. Arbetslöshetskassorna har gjort egna bedömningar av hur bidragen skulle användas inom respektive arbetslöshetskassa, för att ge störst effekt.

IAF instämmer i arbetslöshetskassornas bedömning att bidragen hade kunnat användas mer effektivt om arbetslöshetskassorna hade haft möjlighet att i förväg planera vad de bäst skulle användas till. Det handlar om att öka förutsägbarheten när det gäller bidragens belopp och tidpunkter för utbetalningarna. Storleken på bidragen har även varit begränsad i förhållande till arbetslöshetskassornas administrativa kostnader, vilket har påverkat vilka satsningar de har kunnat genomföra.

Trots det bedömer IAF att bidragen sammantaget har haft effekt på arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar.

6.4 Möjligheten att följa upp resultatet av kontrollerna kan utvecklas

Arbetslöshetskassorna har små möjligheter att följa upp enskilda kontrollers effektivitet med den statistik de har tillgång till idag. Det pågår en utveckling av arbetslöshetskassornas möjlighet att följa upp verksamheten. Sveriges a-kassor har till exempel tagit fram fler registreringsgrunder i återkravsstatistiken. Arbetslöshetskassorna anser bland annat att registreringsgrunderna behöver specificeras ytterligare för att bli användbara i uppföljningen.

IAF anser att det påbörjade arbetet med utvecklad återkravsstatistik är positivt och ett viktigt verktyg för att kunna följa upp och utveckla kontrollarbetet. Men för att kunna följa upp kontrollernas effektivitet och resultat behövs ytterligare utveckling så att kontroller kan riktas mot områden där det finns stora risker för felaktiga utbetalningar.

6.5 Informationsutbytet med andra aktörer kan förbättras

Redan idag finns ett informationsutbyte mellan myndigheter och arbetslöshetskassorna, men det finns behov av att förbättra informationen och informationsflödet. Det skulle kunna göras tydligare, vara mer effektivt och träffsäkert för att bättre förhindra felaktiga utbetalningar av arbetslöshetsersättning. Arbetslöshetskassorna har behov av mer utförlig information och i vissa fall

kompletterande information snabbt, för att inte betala ut felaktig ersättning med återkrav som följd.

IAF konstaterar att det finns ett behov av en översyn av processerna för informationsutbyte för att identifiera vilka utvecklingsbehov som finns. Vi bedömer även att ett automatiserat informationsutbyte skulle underlätta arbetet med att förhindra felaktiga utbetalningar.

6.6 Utökade möjligheter att hålla inne arbetslöshetsersättning skulle ge effektivare kontroller

I den tidigare granskningen av arbetslöshetskassornas kontrollarbete som genomfördes 2022 påtalade IAF att arbetslöshetskassorna ges möjlighet att hålla inne arbetslöshetsersättning för en sökande som inte lämnar in efterfrågade intyg. Arbetsgivarintygen kommer även efter införandet av en ny arbetslöshetsförsäkring, baserad på inkomster, att vara nödvändiga för att arbetslöshetskassorna ska kunna kontrollera arbetad tid. Enligt lagrådsremissen om en ny arbetslöshetsförsäkring kommer den som har en pågående ersättning, när den nya lagen träder i kraft, att omfattas av det nuvarande regelverket. Det innebär att arbetslöshetskassorna även fortsättningsvis kommer att behöva uppgifter om arbetad tid, för de personer som hanteras inom ramen för det nuvarande regelverket.

Även om det är svårt att avgöra det långsiktiga behovet av att hålla inne arbetslöshetsersättning, är det ändå rimligt att anta att många ersättningstagare fortfarande kommer att omfattas av det nuvarande regelverket under en längre tid. IAF bedömer därför att arbetslöshetskassornas kontroller under pågående ersättningsperiod skulle kunna bli effektivare om de hade möjlighet att hålla inne arbetslöshetsersättning för de som omfattas av det nuvarande regelverket, i de fall den sökande inte lämnar in efterfrågade intyg.

Källor

Författningar

Lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Lag (1997:239) om arbetslöshetskassor.

Lag (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet.

Offentligt tryck

Proposition 2022/23:34, *Utbetalningsmyndigheten*.

Lagrädsremiss, *En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster*.

Andra publikationer

IAF 2021:6, *Fördelning av bidrag för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen*.

IAF 2022:1, *Fördelning av bidrag för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen 2022*.

IAF 2023:1, *Fördelning av bidrag för att stärka kontrollarbetet och motverka felaktiga utbetalningar och fusk inom arbetslöshetsförsäkringen*.

IAF 2022:11, *Analys av arbetslöshetskassornas kontrollarbete*.

IAF 2023:3, *Upptäckta felaktiga utbetalningar från arbetslöshetskassorna 2020–2022*.

Postadress:
IAF
Box 210
641 22 Katrineholm

Telefon: 0150 - 48 70 00
E-post: iaf@iaf.se
Webbplats: www.iaf.se

